

Risico-kwantificering en verzekering van veewetziecten

Miranda Meuwissen, Suzan Horst, Ruud Huime en Aalt Dijkhuizen, Vakgroep Agrarische Bedrijfseconomie, Landbouwniversiteit Wageningen

Binnen Nederland hebben concentratiegebieden een grotere kans op een uitbraak van veewetziecten zoals Mond- en Klauwzeer (MKZ) en Klassieke Varkenspest (KVP) dan de niet-concentratiegebieden. Ook de schade als gevolg van een uitbraak is hoger voor de concentratiegebieden. De schade als gevolg van KVP kan variëren van 54 tot 490 miljoen gulden en is onder andere afhankelijk van de snelheid waarmee besmette bedrijven worden gevonden en van het aantal contacten dat het besmette bedrijf had.

De behoefte aan inzicht in de risico's rond veewetziecten leidde begin 1994, in opdracht van het Centraal Bureau voor Diensten aan Slachtveeverzekeringen (CBS), tot het driejarige onderzoeksproject "Risico-analyse en economische gevolgen van besmettelijke dierziecten in de Nederlandse veehouderij". Binnen het project, uitgevoerd bij de Vakgroep Agrarische Bedrijfseconomie van de Landbouwniversiteit in Wageningen, kwam de nadruk te liggen op de risicofactoren met betrekking tot de insleep van veewetziecten in Nederland en de kosten en baten van verschillende preventie- en bestrijdingsstrategieën. Behoeftte vanuit de overheid aan meer inzicht in de risico's en economische consequenties van veewetziecten op bedrijfsniveau (voor alle schakels van de productieketen) en de mogelijkheden om in aanvulling op of ter vervanging van het huidige stamping-out fonds dergelijke risico's af te dekken, leidde begin 1995 tot uitbreiding van het project, gefinancierd door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Diergezondheid In Beweging).

In het project is het hele traject van uitbraken van veewetziecten: van het ontstaan van een primaire uitbraak in Nederland en de verspreiding ervan tot de schade en de mogelijke afdekking van deze schade, geïntegreerd tot één geheel. De verschillende aspecten komen achtereenvolgens kort aan bod.

Insleep

Als het gaat om de insleep van veewetziecten in Nederland is objectieve en kwantitatieve informatie

slechts beperkt voorhanden. Toch moeten (en worden) beslissingen over preventie- en bestrijdingsprogramma's genomen, die bovendien verstrekkende gevolgen hebben voor de Nederlandse veehouderijsector. Daarom is de kennis van deskundigen, die gebruikt zou worden als zich in de huidige situatie een uitbraak van een veewetziecte voor zou doen, voor dit project in kaart gebracht en benut voor modelbouw en berekeningen.

Binnen het project is een simulatiemodel ontwikkeld dat de insleep van MKZ en KVP-virus in Nederland simuleert. Dit model, VIRiS genaamd, geeft inzicht in de factoren die van invloed zijn op het ontstaan van primaire uitbraken in Nederland. Hierbij zijn voor bijvoorbeeld Klassieke Varkenspest de risico-factoren levende dieren, swill en veewagens als belangrijkste naar voren gekomen. Als zich in Nederland een primaire KVP-uitbraak voordoet, dan wordt deze het meest waarschijnlijk (namelijk in 55% van de gevallen) veroorzaakt door de import van levende dieren, in 20% van de gevallen door swill en in 17% van de gevallen door terugkerende veewagens. VIRiS is bedoeld als hulpmiddel voor het analyseren en optimaliseren van preventief beleid ten aanzien van deze risicofactoren.

VIRiS geeft ook inzicht in hoe vaak en waar uitbraken in ons land verwacht kunnen worden: voor Klassieke Varkenspest wordt gemiddeld in Nederland één primaire uitbraak per twee jaar verwacht, waarbij de regio Zuid de grootste kans heeft getroffen te worden.

Verspreiding

Uitgevoerde berekeningen met simulatiemodellen die de verspreiding van een uitbraak van MKZ of KVP binnen Nederland nabootsen laten zien dat, zoals verwacht, in de varkens- en rundveedichte regio's Zuid en Oost meer bedrijven bij uitbraken betrokken zijn en de periode waarin vervoersverboden en daarmee samenhangende maatregelen van kracht zijn langer is dan in de regio's Noord en West. Voor een uitbraak van MKZ ligt het uiteindelijke aantal besmette bedrijven in de veedichte regio's naar verwachting tussen de 50 en 55 en in de veedunne regio's rond de 35. Voor een uitbraak van KVP is dit in de dichte gebieden ongeveer 40, en in de dunne gebieden tussen de 5 en de 10. Verschillen tussen regio's worden met name veroorzaakt door verschillen in bedrijfs- en veedichtheiden en (de daarmee samenhangende) verschillen in de verspreiding van het virus.

Voor alle regio's geldt dat het aantal besmette bedrijven bij een uitbraak van MKZ gemiddeld hoger ligt dan bij een uitbraak van KVP. Aan de andere kant duren uitbraken van KVP wel langer; in de dichte regio's Zuid en Oost gelden maatregelen rond KVP naar verwachting drie keer langer dan maatregelen voor MKZ.

Schade

In het onderzoek zijn de volgende schadeposten betrokken: ruimschade (schade als gevolg van het ruimen van besmette bedrijven), gevolgschade (onder andere als gevolg van leegstand na ruiming), kosten van een opkoopregeling (opkopen en vernietigen van te zware varkens en biggen op bedrijven in gebieden met vervoersverboden) en kosten rond de bestrijding van de uitbraak (waaronder de kosten van diagnose-stelling en controle op naleving van vervoersverboden). In de berekeningen zijn niet alleen de primaire bedrijven betrokken, maar ook andere schakels van de productieketen zoals slachterijen, KI- en Fokkerij-organisaties en handelaren. Rekenmodellen voor het bepalen van de schade als gevolg van uitbraken van MKZ en KVP laten zien dat de gemiddeld in Nederland te verwachten schade als gevolg van een uitbraak respectievelijk 124 en 154 miljoen gulden bedraagt. De spreiding (als

gevolg van mee- en tegenvallende uitbraken) rondom deze gemiddelden loopt voor KVP van 54 miljoen tot 490 miljoen gulden. Een uitbraak kan 'meevallen' als bijvoorbeeld besmette bedrijven snel worden gevonden en maatregelen snel effectief zijn; een uitbraak kan 'tegevallen' doordat bijvoorbeeld een besmet bedrijf al veel contacten heeft gehad voordat het wordt geruimd.

Verzekering

De EU draagt een belangrijk deel van de schade als gevolg van uitbraken (onder andere 70% van de kosten van een opkoopregeling). De uiteindelijke bijdrage van de EU in de totale schade is afhankelijk van de omvang van de verschillende schadeposten waaraan de EU bijdraagt, en komt voor gemiddelde uitbraken van MKZ en KVP neer op zo'n 50 procent. Daarnaast bestaat in Nederland het zogenaamde stamping-out fonds. Dit fonds, dat door overheid en landbouwbedrijfsleven gezamenlijk wordt gevuld, vergoedt wel de tuimschade maar niet de gevolgschade.

In het onderzoek zijn, als alternatief voor het huidige systeem, zogenaamde nulpremies berekend die zowel ruimschade als gevolgschade (niet alleen op besmette bedrijven maar ook op bedrijven in vervoersverboden) afdekken. Afhankelijk van de uitgangspunten met betrekking tot het wel/niet terugtrekken van de Nederlandse overheid betekenen de nulpremies een lastenverzwaring voor de primaire sector.

Het is echter ook goed mogelijk dat het huidige stamping-out fonds blijft bestaan en dat, naast deze verplichte dekking van ruimschade, nog een vrijwillige verzekeroptie voor gevolgschade wordt ontwikkeld. Welk systeem uiteindelijk ook gekozen zal worden, er geldt altijd dat: (1) ruimschade verplicht afgedekt moet worden om zo aan alle veehouders in Nederland een stimulans te geven een uitbraak van een veewetziekte op het bedrijf snel te melden. (2) vergoedingen niet té hoog mogen zijn om zo te voorkomen dat het voor een bedrijf aantrekkelijk wordt bij een uitbraak betrokken te raken. (3) zodra bestrijding en schadevergoeding niet meer bij één en dezelfde partij liggen er duidelijke afspraken gemaakt moeten worden over het ten tijde van een uitbraak te voeren bestrijdingsbeleid, en (4) differentiatie in premies/heffingen gebruikt kan worden om preventie en risico-mijdend gedrag te stimuleren. ■